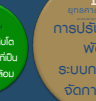

แผนแม่บท

22

กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

“มุ่งเน้นกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาในทุกมิติ รวมทั้งมีกระบวนการยุติธรรมที่เคารพสิทธิของมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค เป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้”

แผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมและเกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน รวมทั้งกระบวนการยุติธรรมที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน อย่างเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายระดับประเด็น 2 เป้าหมาย ได้แก่ (1) กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และ (2) การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึงและปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบรรลุเป้าหมายประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และมีส่วนสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลลัพธ์การดำเนินการที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

เป้าหมายระดับประเด็นแผนแม่บทฯ

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

220001

กฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

220002

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

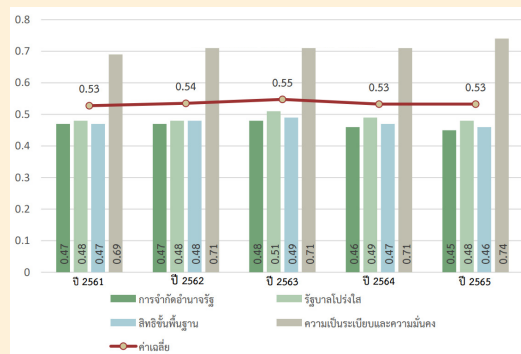
คะแนนดัชนีนิติธรรม 4 ปัจจัย จากทั้งหมด 8 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง ค่าคะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 0.65 คะแนน

- สรุปสถานะการบรรลุเป้าหมาย พ.ศ. 2565 จากข้อมูลค่าคะแนนทั้ง 4 ปัจจัยของดัชนีนิติธรรม ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง ที่จัดทำโดยโครงการความยุติธรรมโลก (World Justice Project : WJP) พบว่า ใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทย มีค่าคะแนนเฉลี่ยภาพรวมอยู่ที่ 0.53 คะแนน โดยคะแนนปัจจัยด้านจำกัดอำนาจรัฐมีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.45 คะแนน ปัจจัยปราศจากการคอร์รัปชัน มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.47 คะแนน ปัจจัยรัฐบาลโปร่งใส มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.48 คะแนน ปัจจัยสิทธิขั้นพื้นฐาน มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.46 คะแนน และปัจจัยความเป็นระเบียบและความมั่นคง มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.74 คะแนน ซึ่งมีเพียงปัจจัยความเป็นระเบียบและความมั่นคง ที่มีคะแนนสูงขึ้น ทั้งนี้ ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยดัชนีนิติธรรมอยู่ในอันดับที่ 80 จากทั้งหมด 139 ประเทศ สถานการณ์บรรลุเป้าหมาย ค่าคะแนนเฉลี่ยดัชนีนิติธรรม 4 ปัจจัย จึงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสียง

- สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมประเทศไทยมีกฎหมายเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบสังคมและเกิดประโยชน์ต่อทุกภาคส่วน และกระบวนการยุติธรรมที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน อย่างเสมอภาคโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยดัชนีนิติธรรม 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง ตั้งแต่ พ.ศ. 2561-2565 มีสถานการณ์ที่ค่อนข้างคงที่ โดยมีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.53 คะแนน 0.54 คะแนน 0.55 คะแนน 0.53 คะแนน และ 0.53 คะแนน ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีค่าคะแนนที่สูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของ 4 ปัจจัย มีเพียงปัจจัย ความเป็นระเบียบและความมั่นคง โดยใน พ.ศ. 2561 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.69 คะแนน ปี 2562 – 2564 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.71 คะแนน และใน พ.ศ. 2565 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.74 คะแนน

ดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index)

ที่มา : โครงการความยุติธรรมโลก (World Justice Project : WJP)

ทั้งนี้ ในห้วงแรกของยุทธศาสตร์ เป้าหมายระดับประเด็นกฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และเป้าหมายระดับประเด็นการอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ได้กำหนดตัวชี้วัดร่วมกันคือ ค่าดัชนีนิติธรรม 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง

- สถานการณ์ใน พ.ศ. 2565 เทียบค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570 แผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. 2566 – 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ทั้งเป้าหมายระดับประเด็นกฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และการอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ยังคงเป้าหมายเดิม แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย ค่าดัชนีนิติธรรม 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) รัฐบาลโปร่งใส (3) สิทธิขั้นพื้นฐาน (4) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง โดยได้มีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดสำหรับ เป้าหมายระดับประเด็นกฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียม เป็น ค่าดัชนีนิติธรรม 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) การจำกัดอำนาจรัฐ (2) ปราศจากการคอร์รัปชัน (3) รัฐบาลโปร่งใส (4) สิทธิขั้นพื้นฐาน และ (5) ความเป็นระเบียบและความมั่นคง ซึ่งมีค่าเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 ไม่ต่ำกว่า 0.65 คะแนน ซึ่งใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยดัชนีนิติธรรม 5 ปัจจัย อยู่ที่ 0.52 คะแนน อยู่ในสถานะการบรรลุเป้าหมายในระดับต่ำกว่าเป้าหมายในระดับวิกฤต และสำหรับเป้าหมายระดับประเด็นการอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ได้กำหนดตัวชี้วัดเป็น ค่าเฉลี่ยนิติธรรม 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การบังคับใช้กฎหมาย (2) กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (3) กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งในการบรรลุเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 ประเทศไทยจะต้อง

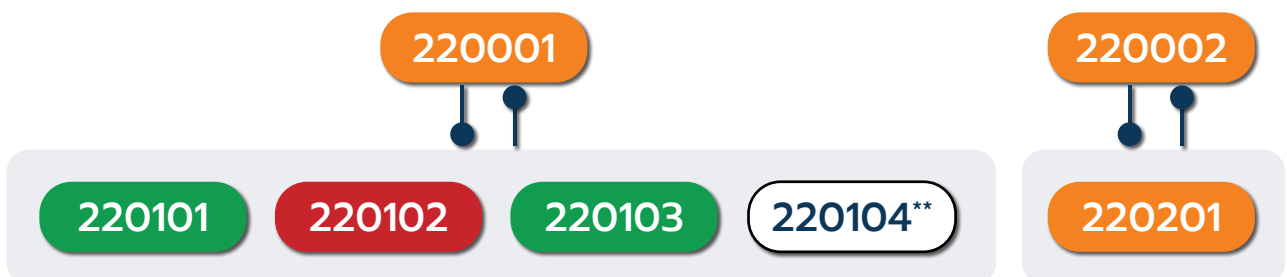
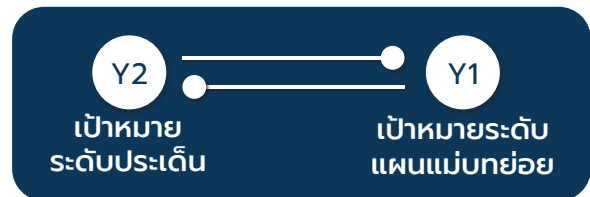
มีค่าคะแนนเฉลี่ยนิติธรรม 3 ปัจจัย ไม่ต่ำกว่า 0.60 คะแนน โดยใน พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีค่าดัชนีนิติธรรม 3 ปัจจัย 0.45 คะแนน อยู่ในสถานะการบรรลุเป้าหมายในระดับต่ำกว่าเป้าหมายในระดับวิกฤต

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายแผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม ในเป้าหมายระดับประเด็นกฎหมายเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนได้ประโยชน์จากการพัฒนาประเทศอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม และการอำนวยความสะดวกเป็นไปโดยความเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับ การที่ประชาชนยังขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย ภาคประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายที่อยู่ระหว่างการประเมินผลสัมฤทธิ์ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการให้ความเห็นต่อกฎหมายผ่านระบบกลางทางกฎหมาย (LawPortal) เท่าที่ควร แม้ว่าจะมีการเปิดใช้มาระยะหนึ่งแล้วก็ตาม รวมทั้งปัญหาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเป้าหมายระดับย่อย (Y1) บางเป้าหมายมีพัฒนาการดีขึ้น อาจไม่ได้ส่งผลต่อเป้าหมายแผนแม่บทระดับประเด็น (Y2) โดยตรง จึงเป็นประเด็นท้าทาย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมกลไกการให้ความรู้ด้านกฎหมาย ส่งเสริมให้ประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมให้ความเห็นต่อการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย เพื่อให้การปรับปรุงกฎหมายสอดคล้องกับบริบทสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเสมอภาค พร้อมทั้งพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

แผนแม่บทฯ ประเด็น **22** กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

ประกอบด้วย 4 แผนแม่บทย่อย ซึ่งมีสถานะการบรรลุเป้าหมาย ดังนี้

ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย (Y1) กับเป้าหมายระดับประเด็น (Y2)

* สถานการณ์บรรลุเป้าหมายประจำ พ.ศ. 2565

**เป้าหมายแผนแม่บทย่อย ที่เพิ่มเติมในแผนแม่บทฯ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) โดยรายละเอียดจะปรากฏในส่วนท้ายของแผนแม่บทฯ ประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

*** เป้าหมาย Y1 อาจไม่ส่งผลต่อเป้าหมาย Y2 โดยตรง

220101

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565 สัดส่วนของกฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมกฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและเอกชน มุ่งให้ประชาชนเป็นผู้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง โดยพิจารณาเทียบเคียงจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยตั้งแต่ พ.ศ. 2561 – 2565 มีจำนวนกฎหมายที่ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยใน พ.ศ. 2563 มีกฎหมายที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ 6 ฉบับ โดยได้ดำเนินการร้อยละ 100 ใน พ.ศ. 2564 มีกฎหมายที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ 21 ฉบับ โดยได้มีการดำเนินการ 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเมื่อเทียบกับสถานะการบรรลุเป้าหมายใน พ.ศ. 2565 มีกฎหมายที่ครบกำหนดต้องประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อพิจารณาทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนรวม 105 ฉบับ โดยมีกฎหมายที่ประเมินผลสัมฤทธิ์แล้วเสร็จ จำนวน 54 ฉบับ หรือคิดเป็นร้อยละ 51.4 ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

220102

พ.ศ.
2562พ.ศ.
2563พ.ศ.
2564พ.ศ.
2565

การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565 (1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย (2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50 (3) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการบังคับใช้กฎหมาย ร้อยละ 75 ของประชาชนเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม โดยเทียบเคียงจากดัชนีนิติธรรม ปัจจัยการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ใน พ.ศ. 2561 - 2564 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.50 คะแนน 0.48 คะแนน 0.47 และ 0.46 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเทียบกับสถานะการบรรลุเป้าหมายในปี 2565 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.45 คะแนน มีผลให้สถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าเป้าหมายในระดับวิกฤต

220103

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565 จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสมและผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายร้อยละ 50

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายเพิ่มขึ้น โดยเทียบเคียงจากการจัดทำระบบกลางด้านกฎหมาย ที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมาย และเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประชาสัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็น รวมไปถึงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ.2562 และพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 โดยใน พ.ศ. 2564 เกิดร่างกฎหมายที่เสนอ โดยการเข้าชื่อของประชาชนจำนวน 9 ฉบับ และเมื่อเทียบกับสถานะการบรรลุเป้าหมายใน พ.ศ. 2565 เกิดร่างกฎหมายที่เสนอโดยการเข้าชื่อของประชาชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 80 ฉบับ ส่งผลให้**บรรลุเป้าหมาย** สถานะการบรรลุเป้าหมายประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย

220201

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุใน พ.ศ. 2565 อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ และประเภทและระดับของมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ร้อยละ 100 (มาตรการเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสในกระบวนการยุติธรรม)

สถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและความโปร่งใวยังคงมีปัญหาในทางปฏิบัติ โดยเทียบเคียงจากดัชนีนิติธรรม 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) การบังคับใช้กฎหมาย (2) กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง (3) กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยดัชนีนิติธรรม 3 ปัจจัย มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยใน พ.ศ. 2561 มีค่าเฉลี่ยดัชนีนิติธรรม 3 ปัจจัย 0.48 คะแนน พ.ศ. 2562 – 2564 มีค่าคะแนน 0.46 คะแนน เมื่อเทียบกับสถานะการบรรลุเป้าหมายใน พ.ศ. 2565 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.45 คะแนน ส่งผลให้**สถานะการบรรลุเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายระดับเสี่ยง**

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

สัดส่วนของกฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก ให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ร้อยละ 50 ของกฎหมายทั้งหมด

กฎหมายที่ทันสมัยและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาและส่งเสริมให้สังคมเกิดความเป็นธรรม ทั้งนี้ บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อาจส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายต่าง ๆ ดังนั้น หากไม่มีการปรับปรุง ทบทวน แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ภาครัฐจึงต้องดำเนินการ

ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างรอบคอบรอบด้าน และอย่างเป็นระบบ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน เพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ตั้งแต่มีการประกาศบังคับใช้ หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ได้ดำเนินการ

ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยพบว่า มีจำนวนกฎหมายที่ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเพิ่มขึ้นทุกปี สะท้อนได้จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ได้สรุปรายชื่อกฎหมายที่จำเป็นต้อง

ประเมินผลสัมฤทธิ์ในทุก 5 ปี พบว่า ใน พ.ศ. 2563 มีกฎหมายที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ 6 ฉบับ โดยได้ดำเนินการร้อยละ 100 ใน พ.ศ. 2564 มีกฎหมายที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ 21 ฉบับ โดยได้มีการดำเนินการ 18 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.71 และสำหรับ พ.ศ. 2565 มีกฎหมายที่ครบกำหนดต้องประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อพิจารณาทบทวนแก้ไขปรับปรุงและ/หรือยกเลิกจำนวนรวม 105 ฉบับ โดยมีกฎหมายที่ประเมินผลสัมฤทธิ์แล้วเสร็จจำนวน 54 ฉบับหรือคิดเป็นร้อยละ 51.4 จากกฎหมายทั้งหมดที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ใน พ.ศ. 2565 อาทิ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (ซึ่งถูกประเมิน

ให้ยกเลิกและให้ใช้พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 แทน) รวมทั้งคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 เรื่อง มาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแข่งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในทางและการควบคุมสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการ และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 46/2558 เรื่อง มาตรการแก้ไขปัญหอันเกิดจากการขับขี่ยานพาหนะ (ซึ่งถูกประเมินให้ยกเลิกและให้ใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2565 แทน) ดังนั้นการดำเนินการตามเป้าหมายดังกล่าวในห้วงแรกของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2565) จึงนับว่าได้บรรลุค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว

การดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ (1) โครงการพัฒนาระบบแจ้งเตือนในระบบกลางด้านกฎหมาย เพื่อให้มีการแจ้งเตือนของระบบกลางด้านกฎหมาย ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรากฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (2) โครงการพัฒนากฎหมายและกลไกกำกับดูแลธุรกิจดิจิทัลเพื่อให้มีกรอบแนวทางและหลักเกณฑ์มาตรฐานในการกำกับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (3) โครงการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายโดยใช้เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (4) โครงการติดตามการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และ

(5) โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในการสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 อย่างต่อเนื่อง โดยประกาศรายชื่อกฎหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ และการเผยแพร่กฎหมายกฎเกณฑ์คำอธิบาย และคำแปลกฎหมาย รวมทั้งการใช้งานระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) บนเว็บไซต์ www.law.go.th ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกับสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล(องค์การมหาชน) ได้พัฒนาขึ้น

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 จะมีผลบังคับใช้ รวมทั้ง ระบบกลางทางกฎหมาย (Law Portal) จะเปิดใช้งานมาระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังคงพบประเด็นท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่อยู่ระหว่างการประเมินผลสัมฤทธิ์ ยังไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรในการให้ความเห็นต่อกฎหมาย เพื่อนำไปเป็นข้อมูลระบุสภาพปัญหา อุปสรรค ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายนั้น ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ผู้รับผิดชอบตามกฎหมายไม่ได้คำนึงถึงหรือยอมรับในสภาพปัญหาที่แท้จริงในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการ และขอกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถลดภาระให้กับทั้ง ภาคประชาชน ภาคเอกชนและภาครัฐ รวมทั้งสามารถปฏิบัติงานจริงอย่างมีประสิทธิภาพได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

เพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นไปตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 อย่างเคร่งครัด ควรมีการกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการประเมินกฎหมายให้ชัดเจน รวมถึงเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่หน่วยงานของรัฐในการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามวิธีการและขั้นตอนของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์ฯ ดังกล่าว โดยเฉพาะในส่วนของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งต้องให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับทราบสภาพปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินการและการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องได้รับ

การประเมินผลสัมฤทธิ์ และคำนึงถึงสภาพปัญหา เพื่อนำมาพิจารณาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการหรือกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน อีกทั้งให้มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ช่องทางในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลในระบบกลางทางกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเพิ่มขึ้น และให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายในการปรับปรุงและ/หรือยกเลิก กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และการดำเนินชีวิตของประชาชนในวงกว้างต่อไป

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ.2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อยกฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึงมีการปรับตัวชีวิตจากสัดส่วนของกฎหมายที่ได้รับการทบทวนแก้ไขปรับปรุงและ/หรือยกเลิกให้มีเนื้อหาที่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศเป็นค่าเฉลี่ยในทุกมิติของระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีค่าเป้าหมายใน

พ.ศ. 2570 ไม่น้อยกว่า 3.40 คะแนน โดยใน พ.ศ. 2564 สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้สรุปรายงานภาพรวมความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.16 คะแนน และเมื่อเทียบกับค่าเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 มีค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 0.36 คะแนน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าสถานะการบรรลุเป้าหมายแผนแม่บทย่อย กฎหมายไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่มุ่งให้ประชาชนในวงกว้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาประเทศโดยทั่วถึง ยังอยู่ในระดับวิกฤต

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ก้าวถึงไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

(1) สัดส่วนการนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายต่อจำนวนกฎหมาย ร้อยละ 50 ของกฎหมาย (2) ระยะเวลาที่ลดลงในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย ทุกหน่วยงานของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้น ร้อยละ 50 (3) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการบังคับใช้กฎหมายร้อยละ 75 ของประชาชนเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมายที่ดีต่อการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องได้รับการปฏิบัติและบังคับใช้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม โดยปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้นำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการลดการใช้ดุลยพินิจ การเพิ่มศักยภาพการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส เป็นธรรม และประหยัด ขณะเดียวกัน การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้สามารถสร้างการรับรู้ของประชาชนให้เข้าใจสิทธิหน้าที่

ตามกฎหมายได้อย่างสะดวกและครอบคลุมทุกภาคส่วนมากขึ้น โดยปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย นอกจากการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแล้ว ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความเป็นกลาง และมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างถ่องแท้ รวมทั้งภาคประชาชนต้องหมั่นศึกษาทำความเข้าใจกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายให้มีความคุ้มค่า ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม

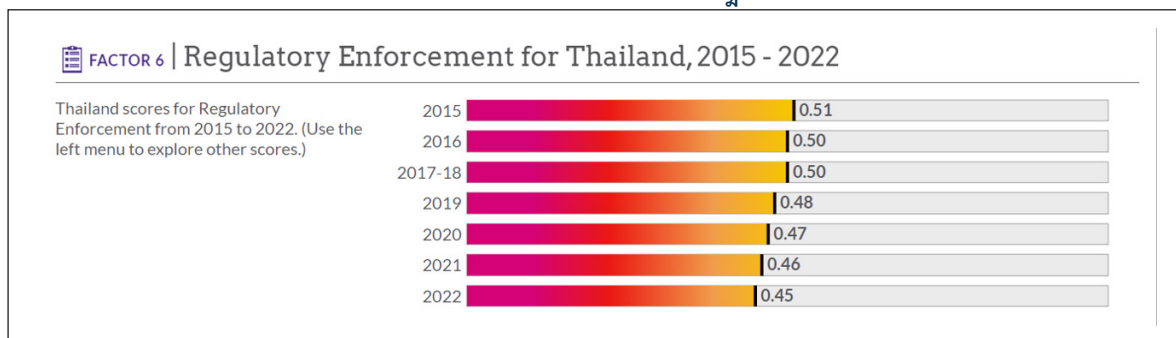

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงจากมิติด้านการบังคับใช้กฎหมายของดัชนีนิติธรรม (The Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) พบว่าในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทย มีค่าคะแนนที่มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยใน พ.ศ. 2561 มีคะแนน 0.50 พ.ศ. 2562 มีคะแนน 0.48 พ.ศ. 2563 มีคะแนน 0.47 พ.ศ. 2564 มีคะแนน 0.46 และสำหรับ พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.45 คะแนน โดยจัดอยู่ลำดับที่ 101 จากทั้งหมด 140 ประเทศทั่วโลก ทั้งนี้ หากพิจารณาคะแนนรายองค์ประกอบของมิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย จะพบว่าองค์ประกอบ “ความชอบด้วยกระบวนการในการดำเนินการทางปกครอง” เป็นองค์ประกอบ

ที่ประเทศไทยมีคะแนนต่ำที่สุดคือ 0.26 คะแนน และองค์ประกอบ “ความไม่ล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลของกระบวนการทางปกครอง” เป็นองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำรองลงมาคือ 0.42 คะแนน ซึ่งสะท้อนว่าปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในกระบวนการทางปกครองยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่ต้องเร่งแก้ไข ดังนั้น การดำเนินการตามเป้าหมายการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรมในห่วงแรกของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2565) จึงยังต่ำกว่าเป้าหมายในระดับวิกฤต

ดัชนีนิติธรรมด้านการบังคับใช้กฎหมาย

ที่มา: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2022/Thailand/Regulatory%20Enforcement>

การดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 อาทิ (1) การพัฒนาระบบบูรณาการฐานข้อมูลให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกรมสอบสวนคดีพิเศษ และ INTERPOL ของกรมการกงสุล เพื่อใช้ในการสืบสวน สอบสวน และติดตามจับกุมผู้กระทำผิดคดีพิเศษชาวต่างประเทศในไทย และ (2) การพัฒนาระบบบริหารคดีพิเศษด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

กระบวนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับคดีพิเศษ โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลระบบต่าง ๆ ให้สามารถติดตามสถานะทางคดีได้ และ (3) การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการให้บริการด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ เกิดความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายที่มีมาตรฐานเดียวกัน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 โดยจะมีผลบังคับใช้ 90 วันนับแต่ประกาศใช้ ซึ่งจะทำให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน

ในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ชัดเจน โดยไม่ล่าช้า และให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบขั้นตอนและระยะเวลาในกระบวนการยุติธรรมจะเสร็จสิ้นเมื่อใด รวมทั้งมีช่องทางที่สะดวกในการตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงาน

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการพัฒนาระบบกลางทางกฎหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงและรับรู้ทางด้านกฎหมายให้กับประชาชนแล้ว แต่หากพิจารณาจากค่าคะแนนของดัชนีนิติธรรมในมิติด้านการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีค่าคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่อง ยังคงมีประเด็นท้าทายที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ การขาดความรู้ทางด้านกฎหมายของประชาชน และความไม่ชัดเจนของระยะเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ ตามขั้นตอนของกระบวนการ

ยุติธรรม นอกจากนี้ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายและกฎเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญที่จะช่วยรวบรวมกฎหมายและกฎในเรื่องเดียวกันไว้ด้วยกัน และช่วยสนับสนุนให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวก โดยจำเป็นต้องเร่งรัดในการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายให้แล้วเสร็จเพื่อให้มีผลบังคับใช้โดยเร็วต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

การรับรู้กฎหมายของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น จึงควรเร่งสร้างความรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานภาครัฐและประชาชนใช้งานระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เว็บไซต์ <https://law.go.th> พร้อมทั้งเร่งรัดพัฒนาระบบกลางด้านกฎหมายในระยะที่สองเพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลทางกฎหมายของประเทศต่อไป รวมทั้งผลักดันร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำประมวลกฎหมายและกฎเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก พ.ศ. ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็วเพื่อเพิ่มความสะดวกของประชาชนในการเข้าถึงและทำความเข้าใจกฎหมายต่าง ๆ นอกจากนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านกระบวนการยุติธรรม ควรเตรียม

ความพร้อมในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถติดตามตรวจสอบความคืบหน้าของคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาตามกระบวนการยุติธรรมได้ในทุกขั้นตอน รวมถึงเร่งพัฒนาศักยภาพของผู้บังคับใช้กฎหมายโดยมุ่งเน้นปรับทัศนคติในการปฏิบัติหน้าที่ต่อประชาชนอย่างมีมาตรฐานและให้มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อช่วยสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจทั่วถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรมต่อไป

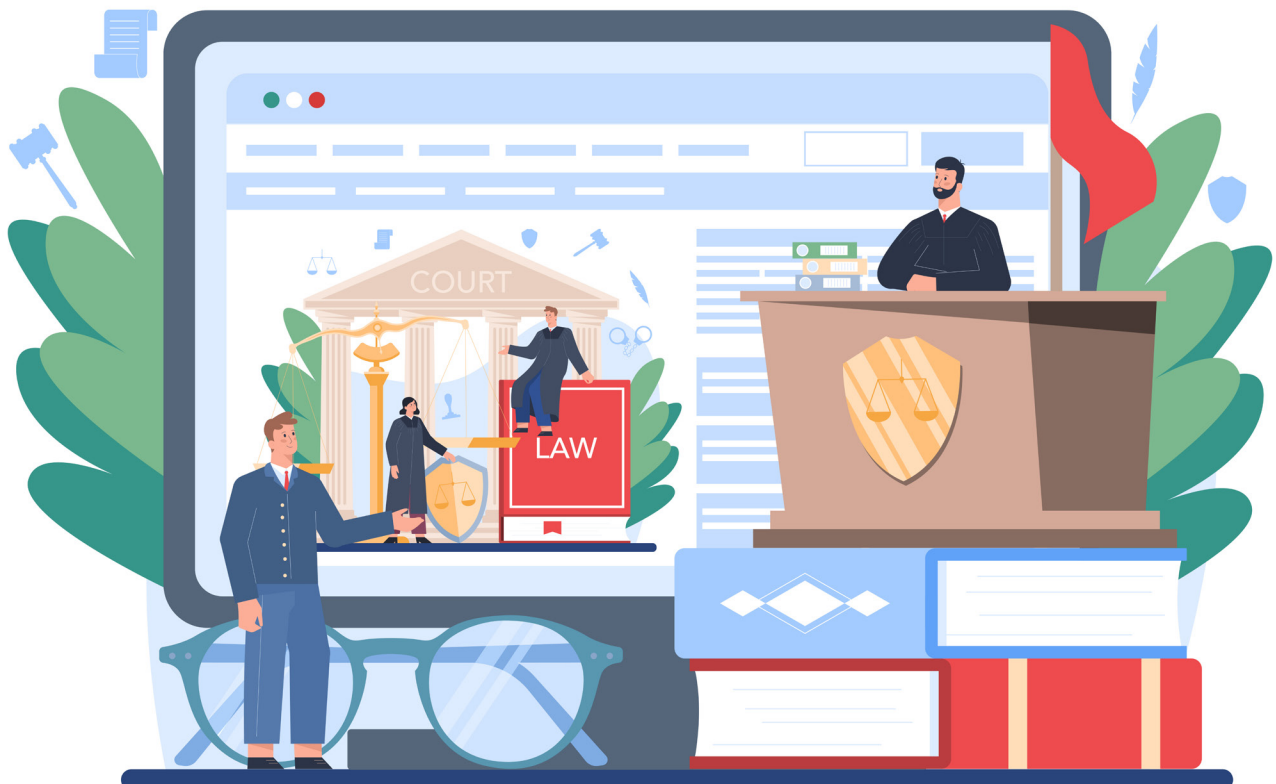

สถานการณ์ปี 2565 เทียบกับค่าเป้าหมายปี 2570

แผนแม่บทประเด็น (22) กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ.2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย การปฏิบัติตามและการบังคับใช้กฎหมายมีความ คืบหน้าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม มีการปรับตัวชีวิต จากสัดส่วน การนำเทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลกลาง ของประเทศมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย ต่อจำนวนกฎหมายระยะเวลาที่ลดลง ในกระบวนการบังคับใช้กฎหมายทุกหน่วยงาน ของรัฐบังคับใช้กฎหมายได้รวดเร็วขึ้นและ ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในการ

บังคับใช้กฎหมาย เป็น คะแนนของดัชนีนิติธรรม ปัจจัยที่ 6 การบังคับใช้กฎหมายในปัจจัยย่อย การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดค่าเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 ไม่น้อยกว่า 0.65 คะแนน ซึ่งในปี 2565 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.5 คะแนน เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมายในพ.ศ. 2570 มีค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 0.12 คะแนน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าสถานะการบรรลุเป้าหมาย แผนแม่บทย่อย การปฏิบัติตามและการบังคับ ใช้กฎหมายมีความคืบหน้าทางเศรษฐกิจ ทัวถึง ไม่เลือกปฏิบัติ และเป็นธรรม ยังอยู่ในระดับวิกฤต

Web Site

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมกันในการทบทวน
ความจำเป็น เหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ร้อยละ 50

กฎหมายที่ดีและได้รับการยอมรับการปฏิบัติตามจากประชาชนทั่วไปเปรียบเสมือนกติกาของสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข โดยในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายในระดับต่าง ๆ ขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะที่บริบทด้านต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสูง ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ดังนั้น การมีส่วนร่วม

ในการพัฒนากฎหมายของทุกภาคส่วนจึงมีความสำคัญต่อการทบทวนความจำเป็น ความเหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเพื่อพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายกับหน่วยงานของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนากฎหมายในช่วงหลังจากพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ ซึ่งได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากกฎหมายต่อประชาชน รวมทั้งมาตรการเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบต่อประชาชน อีกทั้งพระราชบัญญัติการเข้าสู่เสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม 2564 เป็นต้นมา ทำให้ประชาชนสามารถเข้าสู่เสนอกฎหมาย

ของประชาชนได้ด้วยตนเอง โดยใน พ.ศ. 2565 มีร่างกฎหมายที่เสนอโดยการเข้าสู่ของประชาชน 80 ฉบับ เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นปีที่บังคับใช้พระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมีกฎหมายที่เสนอโดยประชาชนเพียง 9 ฉบับ นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้ร่วมกับ สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พัฒนาระบบกลางด้านกฎหมาย (LawPortal : <https://www.law.go.th/>) ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านกฎหมายของประเทศ รวมถึงเป็นช่องทางสำหรับรับฟังความคิดเห็นและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำกฎหมายหรือร่างกฎหมาย

และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งช่วยให้บรรลุเป้าหมายการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนความจำเป็น ความเหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนากฎหมายได้ความเหมาะสมและผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายได้

การดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 อาทิ (1) โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (2) การปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและเยาวชนเคารพและยึดมั่นในการปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย และ (3) การดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายของประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และรู้ถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และกลไกช่วยเหลือประชาชนในการจัดทำและเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐผู้มีหน้าที่

ประเมินกฎหมาย ได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 และมีระบบกลางด้านกฎหมาย (Law Portal) เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อร่างกฎหมายและประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม 2564 เป็นต้นมาสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในฐานะผู้รับผิดชอบหลักของกฎหมาย ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมาย โดยมีร่างกฎหมายที่ประชาชนได้เข้าชื่อเสนอ อาทิ (1) ร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (2) ร่างพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

แม้ว่าการดำเนินงานจะบรรลุเป้าหมายของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายแล้ว หากแต่ยังมีประเด็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงมาตรการและกลไกที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมายอย่างต่อเนื่อง การให้ความรู้มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมายของประเทศโดยให้ความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกในการใช้งานของผู้ใช้งานกลุ่มต่าง ๆ และประสิทธิภาพของระบบค้นหาข้อมูล ตลอดจนการเชื่อมโยงกับแนวปฏิบัติ มติคณะรัฐมนตรี คำพิพากษา และความเห็นทางด้านกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีระบบฐานข้อมูลกลางที่มีความสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกฎหมายต่าง ๆ ควรดำเนินการตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติ หลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 อย่างเคร่งครัด และประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการเสนอร่างกฎหมายตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. 2564 นอกจากนี้ หน่วยงานกำกับกับการดำเนินงานพัฒนาระบบกลาง

ด้านกฎหมาย (Law Portal) ให้มีข้อมูลเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานอย่างบูรณาการ เพื่อให้เป็นระบบฐานข้อมูลกลางด้านกฎหมายที่สมบูรณ์ ให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลด้านกฎหมายได้โดยสะดวก รวมทั้งให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้และการใช้งานระบบฐานข้อมูลกลางด้านกฎหมาย เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เกี่ยวกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย มีการปรับตัวชี้วัด จาก จำนวน/ระดับของมาตรการ/กลไก ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนความจำเป็น เหมาะสม และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เป็น คะแนนของดัชนีนิติธรรม ปัจจัยที่ 3 รัฐบาลโปร่งใส ในปัจจัยย่อยการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งมีค่าเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 ไม่น้อยกว่า 0.65 คะแนน ซึ่งใน พ.ศ. 2565 มีค่าคะแนนอยู่ที่ 0.49 คะแนน เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมายใน พ.ศ. 2570 มีค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 0.16 คะแนน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าสถานะการบรรลุเป้าหมายแผนแม่บทย่อย ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากฎหมาย ยังอยู่ในระดับวิกฤต

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนาระบบการยุติธรรม

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

พ.ศ.
2562

พ.ศ.
2563

พ.ศ.
2564

พ.ศ.
2565

การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ก้าวถึงเป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ

ค่าเป้าหมายที่ต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2565

อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว ร้อยละ 75 ของจำนวนขั้นตอนที่สำคัญ และประเภทและระดับของมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม ร้อยละ 100 (มาตรการเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ในกระบวนการยุติธรรม)

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ จะต้องให้ความสำคัญกับการเคารพสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค และเท่าเทียม มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบด้วย บุคคลากรในกระบวนการยุติธรรม ต้องมีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความเป็นมืออาชีพ และไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก

พร้อมทั้งมุ่งสร้างมาตรฐานและเพิ่มประสิทธิภาพ ในกระบวนการยุติธรรมเทียบเท่าระดับสากล โดยในระยะที่ผ่านมายังคงมีความท้าทายในการบูรณาการ การดำเนินงานระหว่างหน่วยงาน ในกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ เช่น การรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ การส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกยังคงเป็นความท้าทายในการบรรลุเป้าหมาย

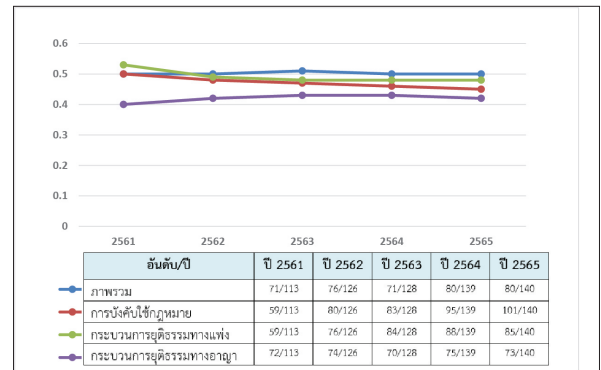
สถานการณ์การบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงจากข้อมูลรายงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index) จัดทำโดย World Justice Project (WJP) โดยพิจารณาจากมิติด้านที่ 6 การบังคับใช้กฎหมาย มิติด้านที่ 7 กระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และมิติด้านที่ 8 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่าในช่วง พ.ศ. 2561-2565 คะแนนประเทศไทยมีคะแนนดัชนีนิติธรรมในภาพรวมเท่าเดิม คือ 0.5 คะแนน โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายมิติจะพบว่าคะแนนในมิติการบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งมีคะแนนลดลง แต่ในมิติกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีคะแนนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการจัดอันดับดัชนีนิติธรรมของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ พบว่าอันดับของประเทศไทยลดลงทั้งในภาพรวมและทุกมิติ โดยมิติที่มีอันดับลดลงมากที่สุดคือ การบังคับใช้กฎหมาย อันดับลดลงจาก อันดับที่ 59 จาก 113 ประเทศ (พ.ศ. 2561) เป็นอันดับที่ 101 จาก 140 ประเทศ (พ.ศ. 2565) และมิติกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งที่มีอันดับลดลงจากอันดับที่ 59 จาก 113 ประเทศ (พ.ศ. 2561) เป็นอันดับที่ 85

การดำเนินงานที่ผ่านมา

โครงการเพื่อขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ได้แก่ (1) โครงการเสริมสร้างความรู้กฎหมายด้านการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลาย การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้และกฎหมายในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยในการให้ความรู้สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญฯ (2) โครงการเร่งรัดผลักดันทรัพย์สินเพื่อเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยให้มีช่องทางการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่หลากหลาย (3) โครงการอัยการ

ค่าดัชนีนิติธรรม (Rule of Law Index)

ที่มา : worldjusticeproject

จาก 140 ประเทศ (พ.ศ. 2565) ดังนั้นจากข้อมูลการจัดอันดับดัชนีนิติธรรมในมิติที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าประเทศไทยยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาอันดับและคะแนนของประเทศไทยใน พ.ศ. 2565 จะพบว่าในมิติกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง และทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นเล็กน้อย แต่มีอันดับและคะแนนลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญในมิติการบังคับใช้กฎหมาย

คุ้มครองสิทธิผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (4) **โครงการพัฒนาระบบการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน** ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินการเพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน โดยมีศูนย์ช่วยเหลือคุ้มครองเด็กที่เป็นผู้เสียหายในคดีค้ามนุษย์ การขับเคลื่อนและติดตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้ เพื่อเป็นมาตรการ

ทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ในขณะที่มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยมีการช่วยเหลือประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ให้เข้าถึงความยุติธรรมทุกจังหวัด การให้ความช่วยเหลือโดยกองทุนยุติธรรม ยุติธรรมเคลื่อนที่ ศูนย์ยุติธรรมชุมชน สายด่วนยุติธรรม 1111 กด 77 การให้ความรู้และให้คำปรึกษาด้านกฎหมายแก่ผู้ต้องขังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำการดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบงานยุติธรรม โดยได้มีเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อพัฒนาระบบบริการข้อมูลด้านกระบวนการยุติธรรม เร่งรัดผลักดันทรัพย์สินเพื่อเสริมสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ พัฒนากฎหมายและระเบียบเรื่องการขอคืนทรัพย์สิน

และการแบ่งปันทรัพย์สินระหว่างประเทศ พัฒนาการตรวจพิสูจน์ลายนิ้วมือแฝงเพื่อรองรับการปฏิรูปงานนิติวิทยาศาสตร์ตำรวจ เพิ่มประสิทธิภาพการตรวจพิสูจน์เอกสารและการตรวจพิสูจน์ชีววิทยาและดีเอ็นเอ รวมทั้งมี การดำเนินการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดีเชิงรุกและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเพื่อสร้างความเชิงสมานฉันท์ในสังคม/มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญารวมไปถึง โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศกลางสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาจากอันดับและคะแนนดัชนีนิติธรรมของประเทศไทยทั้งคะแนนรวม และรายมิติที่เกี่ยวข้อง พบว่าประเทศไทยยังคงมีความท้าทายในการบรรลุเป้าหมายการอำนวยความสะดวกยุติธรรม มีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั้งยังเป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในมิติการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งที่มีอันดับลดลงอย่างมีนัยยะสำคัญ โดยมีประเด็นท้าทายที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ (1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมของประชาชน (2) ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมของประเทศ (3) การนำมาตรการยุทธศาสตร์เชิงสมานฉันท์มาใช้ในการระงับข้อพิพาทและข้อพิพาทในสังคม (4) การกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิดให้สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติในสังคม และการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ

และ (5) การเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ในส่วนของความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ยังคงมีประเด็นปัญหาในการบริหารงานยุติธรรมของไทยที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ (1) ประเด็นปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามสิทธิของประชาชน (2) ประเด็นปัญหาด้านกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย (3) ประเด็นปัญหาด้านการบริหารและระบบการทำงาน (4) ประเด็นปัญหาด้านบุคลากรของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม (5) ประเด็นปัญหาด้านการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (6) ประเด็นปัญหาด้านการส่งเสริมแนวทางยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และมาตรการทางเลือก (7) ประเด็นปัญหาด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม และ (8) ประเด็นปัญหาด้านข้อมูลและเทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม โดยให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเสมอภาคพร้อมทั้งพัฒนามาตรการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงส่งเสริมความสะดวก รวดเร็วให้แก่ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการ

ยุติธรรม ด้วยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม มายกระดับประสิทธิภาพการบริหารและระบบ การทำงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ควบคู่ไปกับส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยเฉพาะในคดีแพ่ง เพื่อลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรม

สถานการณ์ พ.ศ. 2565 เทียบกับค่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570

แผนแม่บทประเด็น (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เป้าหมายแผนแม่บทย่อย การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ มีการปรับตัวชีวิต จาก อัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นของจำนวนขั้นตอนใน การอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อความโปร่งใส ความสะดวกและรวดเร็ว และประเภทและระดับของมาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรม เป็น คะแนนเฉลี่ยในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งมีค่าเป้าหมาย ใน พ.ศ. 2570 ไม่น้อยกว่า 3.50 คะแนน โดยใน พ.ศ. 2564 สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้สรุปค่าคะแนนเฉลี่ยในการ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม 3.31 คะแนน และเมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย ใน พ.ศ. 2570 มีค่าคะแนนที่ต่ำกว่า 0.19 คะแนน ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าสถานะการบรรลุเป้าหมายแผน แม่บทย่อย การอำนวยความสะดวกยุติธรรมมีความโปร่งใส สะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทัวถึง เป็นธรรม และปราศจาก การเลือกปฏิบัติ ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเป้าหมายในระดับวิกฤต

เป้าหมายแผนแม่บทย่อยที่มีการปรับเพิ่มเติม ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ประเด็น 22 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

แผนแม่บทย่อย

การพัฒนากฎหมาย

แผนแม่บทประเด็นแผนแม่บท (22) กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2566-2580 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ได้มีการเพิ่มเป้าหมายแผนแม่บทย่อย 1 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมาย 220104 การมีกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การพัฒนากฎหมายครอบคลุมเป้าหมายการมีกฎหมายเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

เป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อย

การมีกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น

ตัวชี้วัด : กฎหมายที่หน่วยงานรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (ร้อยละต่อปี)

รหัสเป้าหมาย	เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย		
			ปี 2566-2570	ปี 2571-2575	ปี 2576-2580
220104	การมีกฎหมายที่ดีและเท่าที่จำเป็น	กฎหมายที่หน่วยงานรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (ร้อยละต่อปี)	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 100	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 100	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 100

จะเป็นการสะท้อนเป้าหมายของการพัฒนากฎหมายให้แสดงเรื่องการมีกฎหมายเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ และแสดงความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามนัยของมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการมีกฎหมายที่ดีและ

เท่าที่จำเป็น พิจารณาจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกลไกในปัจจุบันที่สามารถสะท้อนการบรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ ได้แก่ (1) การมีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น โดยยกเลิกหรือ

ปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็น ล้าสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ เพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชน (2) การพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ (3) การลดความซ้ำซ้อนและขัดแย้งกันของกฎหมาย

(4) การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม และ (5) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งเป้าหมาย 220104 มีสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการขับเคลื่อนเป้าหมายระดับแผนแม่บทย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (จ.3)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 มีกฎหมายที่ครบกำหนดต้องประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อพิจารณาทบทวนแก้ไข ปรับปรุงและ/หรือยกเลิก จำนวนรวม 32 ฉบับ และ 105 ฉบับ ตามลำดับ ขณะที่กฎหมายที่ประเมินผลสัมฤทธิ์แล้วเสร็จ จำนวน 18 ฉบับ และ 54 ฉบับ ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.3 และร้อยละ 51.4 จากกฎหมายทั้งหมดที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ใน พ.ศ. 2564 และ 2565 ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมายในห้วง พ.ศ. 2566-2570 ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 100 จึงพิจารณาได้ว่ามีสถานะอยู่ในระดับที่มีความเสี่ยงในการบรรลุเป้าหมาย

ประเด็นท้าทายที่ส่งผลการบรรลุเป้าหมาย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันที่จำเป็นต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องตามรอบระยะเวลาและขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 โดยที่ผ่านมายังคงมีประเด็นท้าทายที่ทำให้ดำเนินการได้ไม่ครบถ้วน ได้แก่ ความพร้อมของหน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินกฎหมาย และกลไกการวิเคราะห์ผลกระทบของกฎหมาย ในส่วนของการวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบด้านเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในส่วนของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ และสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการบรรลุเป้าหมาย

ในการตรากฎหมายทุกฉบับ หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกฎหมายจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ต่อประชาชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการ ตรากฎหมายในทุกขั้นตอน รวมทั้งเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว หน่วยงานผู้รับผิดชอบตามกฎหมายต้องให้ความสำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการใช้บังคับกฎหมายอย่างรอบด้าน เพื่อทบทวน พัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะทำให้มีการปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายให้มีเท่าที่จำเป็น ตามเจตนารมณ์มาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญฯ ต่อไป